

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Васил Стефанов Петков
УНСС

научна специалност: „Световно стопанство и МИО“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Световно стопанство и МИО“ в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №1861/27.06.2025 на зам.-ректора по НИД на УНСС.

Автор на дисертационния труд: Илина Симеонова Мутафчиева

Тема на дисертационния труд: Целите за устойчиво развитие – катализатор за управленска трансформация в компаниите

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Международни икономически отношения и бизнес“, факултет „Международна икономика и политика“ на УНСС по научна специалност „Световно стопанство и МИО“ съгласно Заповед на Ректора на УНСС №772/28.03.2017 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 14.03.2017 г.-14.03.2020 г., но след това е преминало през трансформации, вкл. и защото докторантът беше в майчинство.

Илина Мутафчиева е завършила бакалавър по специалност „Международни икономически отношения“ и магистър по „Управление на международни проекти“ в УНСС. Понастоящем е докторант към катедра „МИО и бизнес“. Тя има впечатляваща професионална биография като последователно е работила по проект към Съвета на Европа, била е председател на Националния младежки форум, координатор „Управление на проекти“ към Дружеството за ООН в България, съветник към политическия кабинет на заместник-министър председателя по климатичните политики към МС на Р България, народен представител

(вкл. председател, заместник-председател и член на три различни комисии по това време), а към момента е консултант и оценител на проекти. Видно от автобиографията професионалният път на докторанта е бил тясно свързан с темата на дисертационния труд. Това е една възможност целите за устойчиво развитие да бъдат разбрани, осмислени и представени в дисертационния труд.

Докторантът не заемал академични длъжности до момента, вкл. длъжности извън УНСС или друга научна организация. Индивидуалният й план е изпълнен, което ми дава основание да считам, че минималните национални изисквания са изпълнени.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд се състои от увод, три глави, заключение, използвана литература (437 източника) и десет приложения (общ обем от 305 страници, а основен текст 211 страници). Преди основното изложение са поместени списъци на съкращенията, таблиците и фигурите.

Областта от научното познание, в която попада темата на дисертацията е интересна и изследвана в научната литературата, но аспектите, които се дискутират в труда представляват принос към теорията и практиката. Трансформацията на мениджмънта в контекста на целите за устойчиво развитие и в перспективата на разкриване на нефинансова информация ще оказват влияние върху развитието на международния бизнес. Реализирането на програмата на ООН „Да преобразим света: програма до 2030 г. за устойчиво развитие“, с която се определя набор от цели за устойчиво развитие (ЦУР) за премахване на бедността, опазване на планетата, гарантиране на защитата на правата на човека и осигуряване на просперитет за всички не може да бъде реализирана без промяна в мениджмънта на компаниите като основни субекти в международния бизнес.

В увода са налице основните реквизити – обект, предмет, цел и задачи на изследването. Целта на разработката и изследователските задачи отговарят на съдържанието и насоките на проекта на дисертация. Тезата е прецизно формулирана, а възприетите хипотези намирам за отговарящи на структурата и съдържанието на разработката.

Докторантът подробно представя информационното осигуряване, методите на изследването и ограничителните условия, които обективно отразяват съдържанието на разработката. Добро решение е краткото представяне на съдържанието на трите глави в изследването. Изводите

относно взаимовръзките цели-адаптация-практики-резултати намирам за правилни и логично построени.

В началото на първа глава дисертантът акцентира върху различните измерения на устойчивото развитие, вкл. и върху неговата еволюция чрез критичен анализ на литературата по проблематиката. Разгледани са измеренията на устойчивостта – икономическа, социална, екологична и т.н. На следващо място авторът се спира върху концепцията за устойчивото развитие и прави авторова систематизация на дефинициите и авторите/институциите, които поддържат съответното схващане. Потърсена е и взаимовръзката между устойчивостта и конкурентоспособността. Анализирани са пътят, по който се достига до „Дневен ред 2030“, както и институционалната рамка за изпълнение на целите за устойчиво развитие. Посочена е ролята на различни органи в изпълнението на тези цели. Акцентирано е върху мястото на ЕС и България в този процес. Разгледана е променената бизнес среда в контекста на ЦУР. Изложението в първа глава показва добро познаване на литературата по проблематиката. Прави впечатление включването на разработки на колеги от катедра „МИО и бизнес“.

Втора глава започва с разглеждането на класическите теории за мениджмънта. Изясняват се различни понятия – стратегическо управление, стратегическа гъвкавост и т.н. Изложението е съпътствано с кратки практически примери от действителността. След това авторът се спира върху изясняването на еволюцията на мениджмънта за устойчиво развитие – от Мениджмънт 1.0 до Мениджмънт 5.0. отново посредством критичен анализ и казуален подход. Авторът извежда принципите на Мениджмънт 5.0 и връзката им с целите за устойчиво развитие. Изясняват се взаимовръзките с Индустрия 4.0, дигитализацията, интернет на нещата, големите данни с позоваване на трудове на автори от катедрата. На следващо място се разглеждат приликите и разликите между мениджмънта за устойчиво развитие и устойчивия мениджмънт, което е отново авторов принос. Изследват се взаимовръзките между ЦУР и мениджмънта за устойчиво развитие като водещи фактори в трансформационния процес, при който бизнесът и глобалните политики си взаимодействат. Налице е критичен анализ на вижданията на различни автори и се извежда категоризация на трите основни нива на устойчивост при бизнеса. Авторът отделя място и на влиянието, което „Дневният ред 2030“ има чрез нови изисквания за управлението на компаниите и налагането на екологични и социални фактори в стратегиите на компанията. Последователно са разгледани стратегическата, оперативната, дигиталната, иновационната и др. трансформации чрез умело подбрани

примери. Анализирани са действията на бизнес лидерите по отношение на ЦУР.

Третата глава разглежда трансформациите в управлението чрез прилагане на подхода на обратния анализ по отношение на два взаимосвързани елемента. Разглежда се корпоративната прозрачност и нефинансовото отчитане като стратегически инструменти. Извършен е анализ на нефинансовите декларации, от който е видно, че компаниите информират как променят управленските си стратегии в резултат на външния натиск за прозрачност. Поместена е авторова адаптация на връзката между принципите на ОИСР и целите за устойчиво развитие. Разгледана е Директивата на ЕС относно оповестяването на нефинансова информация и нейното влияние върху корпоративното управление. Авторът прави сравнение между Директивата за нефинансово отчитане и Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост. Изяснена е концепцията за „двойна материалност“ и са изведени категориите и подкатегиите в Европейските стандарти за устойчива отчетност. Компаниите, които авторът включва в анализа си, са част от официалния индекс на БФБ – SOFIX за периода 2017-2023 г. Предложена е авторова матрица за оценка на компаниите по години чрез използване на скала – наличие, частично и липса. С най-голямо практическо значение са същинският анализ на нефинансовите декларации на база на данни от приложенията и направеното анкетно проучване за изследване на обществените нагласи. Авторът извежда основните изследователски задачи, теза и три хипотези. Представена е методиката на проучването и е извършен анализ на резултатите от проучването. Направени се ценни изводи и препоръки към бизнеса и институциите.

Заключението обобщава основните изводи, до които достига докторантът и има голямо практико-приложно значение.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Представеният труд притежава научна и научно-практическа стойност, тъй като е посветен на проблематика, която ще става все по-актуална.

Основните научни и научно-приложни резултати могат да бъдат формулирани в следните насоки:

- личи добро познаване на литературата по проблематиката и внимателно боравене със специфичните термини;
- анализ и систематизация на литературата, свързана с целите за устойчиво развитие и влиянието им върху управленските подходи и

- практики; всичките 437 източника са използвани в разработката съвестно, т.е. научният апарат е коректно приложен;
- авторът съвестно изяснява, че практическата част е свързана основно с България, но това има пряко отношение към темата на изследването. В допълнение са приложени и казуси, които са свързани с международни компании, което допълнително придава силен международен акцент на изследването;
  - в хода на изложението се доказват тезата, хипотезите, целта и задачите на изследването чрез подходящи примери и авторови изводи към тях;
  - методиката на изследването е трудоемка, интересна и резултативна;
  - изведени са принципите на Мениджмънт 5.0 и връзката им с целите за устойчиво развитие;
  - анализирани са приликите и разликите между мениджмънта за устойчиво развитие и устойчивия мениджмънт;
  - изготвено е авторово сравнение между Директивата за нефинансово отчитане и Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост;
  - авторът прави критичен анализ на въздействието, приложението и резултатите от основните финансови механизми на ЕС, които имат отношение към „Дневен ред 2030“;
  - разгледаните казуси обогатяват изследването и допринасят за повишаване на качеството на разработката като чрез тях се доказва тезата на изследването;
  - съществен принос представлява анализа и намирането на определени причинно-следствени връзки между изследваните категории;
  - отправените насоки и препоръки към компаниите и институциите, вкл. и по отношение на регулаторната рамка са добре обосновани и логични.

В представения дисертационен труд се откриват научни и научно-приложни приноси, които обогатяват съществуващата теория и практика.

В резултат на изложеното по-горе може да се заключи, че целта и задачите на изследването са постигнати, както и че е доказана основната теза при така формулираните хипотези.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В автореферата авторът посочва приносите на дисертационния труд като ги разделя на теоретичен, методичен, емпиричен и практически.

Същите могат да бъдат приети, въпреки че те могат да бъдат формулирани по-синтезирано в автореферата, както и да бъдат изброени по-кратко. В допълнение авторът извежда ценни препоръки към българския бизнес, който следва да надгради своята корпоративна прозрачност чрез разширяване на продуктови линии и услуги, интегриращи устойчиво развитие, корпоративни образователни инициативи, стратегически партньорства за устойчиво развитие и мултисекторни инициативи.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представените публикации във връзка с темата на дисертационния труд (5 на брой) надхвърлят изискуемия минимум. Те съдържат различни аспекти, свързани с темата на дисертационния труд и показват, че докторантът е работил и осмислял проблематиката систематично. В допълнение чрез тях основните достижения на автора в дисертацията са намерили публичност. Публикациите са, както следва:

Мутафчиева, И. (2024). Климатични промени и българския бизнес – отговор и предизвикателства. В Членството на България в Европейския съюз: шестнадесет години по-късно. Том 1: Доклади на български език (стр. 42–49). София: Издателски комплекс – УНСС.

Мутафчиева, И. (2021). Нагласи на българския бизнес по отношение на Целите за устойчиво развитие на ООН. В Членството на България в Европейския съюз: дванадесет години по-късно (стр. 253–259). София: УНСС. ISBN: 978-619-232-370-7.

Мутафчиева, И. (2021). Устойчивост в стратегиите като отговор на глобалните социални, здравни и икономически предизвикателства. В Икономиката на България и Европейския съюз: предизвикателството COVID-19. Сборник с доклади от Шестнадесетата международна научна конференция на младите учени, 12 февруари 2021 г. (стр. 840–849). София: ВУЗФ "Св. Григорий Богослов". ISBN: 978-619-7622-04 1.

Мутафчиева, И. & Недкова, Р. (2021). Миграция и развитие: Мониторингов доклад. София: Българска платформа за международно развитие. ISBN:978-619-7484-05-2.

Мутафчиева, И. (2020) Нагласите на българския бизнес по отношение на целите за устойчиво развитие на ООН. В Икономика на България и Европейския съюз: Кръгова икономика и корпоративна социална отговорност. Сборник с доклади от Петнадесета международна научна конференция на младите учени, 22 ноември 2019 г. (стр. 497–506). София: ВУЗФ "Св. Григорий Богослов". ISBN: 978-619-232-316-5.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат отговаря на изискванията. В началото е поместена актуалността на темата, следвано от съдържанието на разработката. Авторът посочва основните постановки от увода – актуалност, цел и задачи, теза и хипотези, ограничения, методи на изследването. Представени са и синтезирано основните постановки от отделните глави. Следват приносите и списъкът на публикациите във връзка с темата на труда.

Докторантът съвместно е представил основните въпроси и постижения от дисертацията в автореферата. Налице са и най-важните резултати от приложението на методите на емпиричното изследване. Представените приноси отговарят на тезата, хипотезите, целта, задачите и резултатите от разработката.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки.

В хода на защитата бих желал авторът да отговори на следния въпрос:

„Посочете конкретно какви дейности, мерки, инициативи, законодателни промени и др. трябва да бъдат предприети, за да може да се осигури на компаниите благоприятна регулаторна и стимулираща среда, за да интегрират устойчивото развитие в стратегиите и дейностите си?“

8. Заключение

В заключение представеният за рецензиране дисертационен труд притежава необходимите качества и достойнства, което ми дава основание да изразя категорично своето положително становище за присъждане на образователната и научна степен „доктор по икономика“ по научна специалност „Световно стопанство и МИО“ на докторанта Илина Симеонова Мутафчиева. Ще гласувам „ЗА“.

01.09.2025 г. / гр. София

Подпис: .....